

CAPUT XX.

De eo quod Caïn successio in octo ab Adam generationes clauditur, et in posteris ab eodem patre Adam Noë decimus invenitur.

I. DICET aliquis : « Si hoc intendebat scriptor hujus historiae in commemorandis generationibus ex Adam per filium ejus Seth, ut per illas perveniret ad Noë, sub quo factum est diluvium, a quo rursus contexeretur ordo nascentium, quo perveniret ad Abraham, a quo Matthæus evangelista incipit generationes, quibus ad Christum pervenit æternum Regem Civitatis Dei, quid intendebat in generationibus ex Caïn, et quo eas perducere volebat? » Respondetur : « Usque ad diluvium, quo totum illud genus terrenæ Civitatis absumptum est, sed reparatum ex filiis Noë. » Neque enim deesse poterit hæc terrena Civitas societasque hominum secundum hominem viventium usque ad hujus sæculi finem, de quo Dominus ait : « Filii hujus sæculi generant, et generantur ¹. » Civitatem vero Dei peregrinantem in hoc sæculo regeneratio perducit ad alterum sæculum, cujus filii nec generant, nec generantur. Hic ergo generari et generare Civitati utrique commune est : quamvis Dei Civitas habeat etiam hic multa civium millia, quæ ab opere generandi se abstinere : sed habet etiam illa ex imitatione quadam, licet errantium. Ad eam namque pertinent etiam, qui deviantes ab hujus fide diversas hæreses condiderunt : secundum hominem quippe vivunt, non secundum Deum. Et Indorum Gymnosophistæ, qui nudi

Luc. xx, 34.

perhibentur philosophari in solitudinibus Indiæ, cives ejus sunt, et a generando se cohibent. Non enim est hoc bonum, nisi cum sit secundum fidem summi boni, qui est Deus. Hoc tamen nemo fecisse ante diluvium reperitur : quandoquidem etiam ipse Enoch septimus ab Adam, qui translatus refertur esse, non mortuus, genuit filios et filias antequam transferretur ; in quibus fuit Mathusalem, per quem generationum memorandarum ordo transcurrit.

II. Cur ergo tanta paucitas successio-
rum in generationibus ex Caïn, si eas usque ad diluvium perducere oportebat, nec erat diuturna ætas præveniens pubertatem, quæ centum vel amplius annos vacaret a foetibus? Nam si non intendebat auctor libri hujus aliquem, ad quem necessario perduceret seriem generationum, sicut in illis, quæ veniunt de semine Seth, intendebat pervenire ad Noë, a quo rursus ordo necessarius sequeretur ; quid opus erat prætermittere primogenitos filios, ut perveniretur ad Lamech, in cujus filiis finitur illa contextio, octava generatione scilicet ex Adam, septima ex Caïn, quasi esset inde aliquid deinceps connectendum, unde perveniretur vel ad israhæliticum populum, in quo cœlesti Civitati etiam terrena Jerusalem figuram propheticam præbuit, vel ad Christum « Secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula ¹, » supernæ Jerusalem fabricator atque regnator ; cum tota progenies Caïn diluvio sit deleta? Unde videri potest in eodem ordine generationum primogenitos fuisse commemoratos. Cur ergo tam pauci sunt? Non enim usque ad diluvium tot esse potuerant, non vacantibus usque ad centenariam pubertatem patribus ab officio generandi, si non erat tunc proportione longævitas illius etiam sera pubertas. Ut enim peræque triginta annorum fuerint, cum filios generare

¹ Rom. ix, 5.

cœperunt, octies triceni, (quoniam octo sunt generationes cum Adam et cum eis quod genuit Lamech,) ducenti et quadraginta sunt anni: num itaque toto deinde tempore usque ad diluuium non generaverunt? Qua tandem causa, qui hæc scripsit, generationes commemorare noluit quæ sequuntur? Nam ex Adam usque ad diluuium computantur anni, secundum codices nostros, duo millia-ducenti-sexaginta-duo (10): secundum Hebræos autem, mille-sexcenti-quinquaginta-sex. Ut ergo istum numerum minorem credamus esse veriore, de mille-sexcentis-quinquaginta-sex annis ducenti-quadraginta detrahantur: numquid credibile est per mille-quadringentos, et quod excurrit, annos, qui restant usque ad diluuium, progeniem Caïn a generationibus vacare potuisse?

III. Sed qui ex hoc movetur, meminerit, cum quærerem, quomodo credendum sit, antiquos illos homines per tam multos annos a gignendis filiis cessare potuisse, duobus modis istam solutam esse quæstionem; aut de sera pubertate, proportionem tam longæ vitæ; aut de filiis qui commemorantur in generationibus, quod non fuerint primogeniti; sed hi per quos ad eum, quem intendebat auctor libri, poterat pervenire, sicut ad Noë in generationibus Seth. Proinde in generationibus Caïn, si non occurrat qui deberet intendi, ad quem prætermisiss primogenitis, per eos qui commemorati sunt, perveniri oportebat, sera pubertas intelligenda restabit; ut aliquanto post centum annos, puberes habilesque ad gignendum facti fuerint, ut ordo generationum per primogenitos curreret, et usque ad diluuium ad numerum annorum tantæ quantitatis occurreret. Quamvis fieri possit, ut propter aliquam secretiorem causam, quæ me latet, usque ad Lamech et ejus filios generationum perveniente contextu, commendaretur hæc Civitas, quam dicimus esse terre-

nam; ac deinde cessaret scriptor libri commemorare cæteras, quæ usque ad diluuium esse potuerunt. Potest et illa esse causa, cur non ordo generationum per primogenitos duceretur, ut necesse non sit in illis hominibus tam seram credere pubertatem, quod scilicet eadem civitas, quam Caïn in nomine Enoch filii sui condidit, longe lateque regnare potuerit, et reges habere non simul plures, sed suis ætatibus singulos, quos genuissent sibi successuros quicumque regnassent. Horum regum primus esse potuit ipse Caïn, secundus filius ejus Enoch, in cuius nomine, ubi regnaretur, condita est civitas: tertius Gaïdad, quem genuit Enoch: quartus Manihel, quem genuit Gaïdad: quintus Mathusaël, quem genuit Manihel: sextus Lamech, quem genuit Mathusaël, qui septimus est ab Adam per Caïn. Non autem erat consequens, ut primogeniti in regnum regnantibus succederent patribus, sed quos regnandi meritum propter virtutem terrenæ utilium civitati, vel sors aliqua reperiret, vel ille potissimum succederet patri hæreditario quodam jure regnandi, quem præ cæteris filiis dilexisset. Potuit autem, vivente adhuc Lamech atque regnante, fieri diluuium, ut ipsum cum aliis omnibus hominibus, exceptis qui in arca fuerunt, quem perderet, inveniret. Neque enim mirandum est, si varia quantitate numerositatis annorum interposita, per tam longam ætatem ab Adam usque ad diluuium non æqualis numeri generationes habuit utraque progenies, sed per Caïn septem, per Seth autem decem: septimus est enim, ut jam dixi, ab Adam Lamech, decimus Noë: et ideo non unus filius Lamech, sicut in cæteris superius, sed plures commemorati sunt; quia incertum erat quis ei fuisset mortuo successurus, si regnandi tempus inter ipsum et diluuium remansisset.

IV. Sed quoquo modo se habeat sive per primogenitos,

sive per reges, ex Caïn generationum ordo decurrens, illud mihi nullo pacto prætereundum silentio videtur, quod cum Lamech septimus ab Adam fuisset inventus, tot ejus annumerati sunt filii, donec undenarius numerus impleretur, quo significatur peccatum. Adduntur enim tres filii, et una filia. Uxores autem aliud possunt significare, non hoc quod nunc commendandum videtur. Nunc enim de generationibus loquimur: illæ vero unde sint genitæ, tacitum est. Quoniam ergo Lex denario numero prædicatur; unde est memorabilis ille Decalogus; profecto numerus undenarius, quoniam transgreditur denarium, transgressionem legis, ac per hoc peccatum significat. Hinc est quod in Tabernaculo testimonii, quod erat in itinere populi Dei velut templum ambulatorium, undecim vela cilicina fieri præcepta sunt¹. In cilicio quippe recordatio est peccatorum, propter hædos ad sinistram futuros: quod confitentes in cilicio prosternimur, tanquam dicentes quod in Psalmo scriptum est: « Et peccatum meum ante me est semper². » Progenies ergo ex Adam per Caïn sceleratum undenario numero finitur, quo peccatum significatur: et ipse numerus fœmina clauditur, a quo sexu initium factum est peccati, per quod omnes morimur. Commissum est autem, ut et voluptas carnis, quæ spiritui resisteret, sequeretur. Nam et ipsa filia Lamech Noëma voluptas interpretatur. Per Seth autem ab Adam usque ad Noë denarius insinuat legitimus numerus. Cui Noë tres adjiciuntur filii: unde uno lapso duo benedicuntur a patre, ut remoto reprobo et probatis filiis ad numerum additis etiam duodenarius numerus intimetur, qui et in Patriarcharum et in Apostolorum numero insignis est, propter septenarii partes, alteram per alteram multiplicatas. Nam ter quaterni, vel

¹ Exod. xxvi, 7. — ² Psal. l, 5.

quater terni ipsum faciunt. His ita se habentibus, video considerandum et commemorandum, ista utraque progenies, quæ distinctis generationibus duas insinuat Civitates, unam terrigenarum, alteram regenerantium, quomodo postea sic commixta fuerit atque confusa, ut universum genus humanum, exceptis octo hominibus, perire mereretur diluvio.

CAPUT XXI.

Qua ratione, commemorato Enoch, qui fuit filius Caïn, totius generationis ejus usque ad diluvium sit continuata narratio: commemorato autem Enos, qui fuit filius Seth, ad conditionis humanæ principium sit reductum.

PRIMO autem intuendum est, quemadmodum cum ex Caïn generationes enumerarentur, commemorato ante cæteros posteros ejus illo, in cujus nomine condita est civitas, id est, Enoch, contexti sunt cæteri usque ad illum finem, de quo locutus sum, donec illud genus atque universa propago diluvio deleretur: cum vero filius Seth unus commemoratus fuisset Enos¹, nondum usque ad diluvium additis cæteris, articulus quidam interponitur et dicitur: « Hic Liber nativitatis hominum, qua die fecit » Deus Adam, ad imaginem Dei fecit illum. Masculum » et fœminam fecit illos, et benedixit illos, et cognominavit nomen eorum Adam, qua die fecit illos². » Quod mihi videtur ad hoc interpositum ut hinc rursus inciperet ab ipso Adam dinumeratio temporum, quam noluit

¹ Gen. iv, 26. — ² Id. v, 1, 2.

facere, qui hæc scripsit in Civitate terrena : tanquam eam Deus sic commemoraret, ut non computaret. Sed quare hinc reditur ad istam recapitulationem, postea quam commemoratus est filius Seth, homo qui speravit invocare nomen Domini Dei¹; nisi quia sic oportebat istas duas proponere civitates, unam per homicidam usque ad homicidam; nam et Lamech duabus uxoribus suis se perpetrasse homicidium confitetur²: alteram per eum, qui speravit invocare nomen Domini Dei? Hoc est quippe in hoc mundo peregrinantis Civitatis Dei totum atque summum in hac mortalitate negotium, quod per unum hominem, quem sane occisi resurrectio genuit, commendandum fuit. Homo quippe ille unus totius supernæ Civitatis est unitas : nondum quidem completa, sed præmissa ista prophetica præfiguratione complenda. Filius ergo Caïn, hoc est, filius possessionis, (cujus nisi terrenæ?) habeat nomen in civitate terrena, quæ in ejus nomine condita est. De his est enim de quibus cantatur in Psalmo : « Invocabunt nomina eorum in terris ipsorum³. » Propter quod sequitur eos quod in alio Psalmo scriptum est : « Domine, in Civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges⁴. » Filius autem Seth, hoc est, filius resurrectionis, speret invocare nomen Domini Dei. Eam quippe societatem hominum præfiguratur quæ dicit : « Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei speravi in misericordia Dei⁵. » Vanas autem glorias famosi in terra nominis non requirat : « Beatus enim vir, cujus est nomen Domini spes ejus, et non respexit in vanitates, et insanias mendaces⁶. » Propositis itaque duabus Civitatibus, una in re hujus sæculi, altera in spe Dei, tanquam ex communi, quæ aperta est in Adam, janua mor-

¹ Gen. iv, 26. — ² Ibid. 23. — ³ Psal. XLVIII, 12. — ⁴ Id. LXXII, 20. — ⁵ Id. LI, 10. — ⁶ Id. XXXIX, 5.

talitatis egressis, ut procurrant et excurrant ad discretos proprios ac debitos fines, incipit dinumeratio temporum : in qua et aliæ generationes adjiciuntur, facta recapitulatione ex Adam, ex cujus origine damnata, veluti massa una meritæ damnationi tradita, fecit Deus alia in contumeliam vasa iræ, alia in honorem vasa misericordiæ¹; illis reddens quod debetur in pœna, istis donans quod non debetur in gratia : ut ex ipsa etiam comparatione vasorum iræ, superna Civitas discat, quæ peregrinatur in terris, non fidere libertate arbitrii sui, sed speret invocare nomen Domini Dei. Quoniam voluntas, in natura quæ facta est bona a Deo bono, sed mutabilis ab immutabili, quia ex nihilo, et a bono potest declinare, ut faciat malum, quod fit libero arbitrio; et a malo, ut faciat bonum, quod non fit sine divino adjutorio.

CAPUT XXII.

De lapsu filiorum Dei alienigenarum mulierum amore captorum, unde et omnes, exceptis octo hominibus, diluvio perire meruerunt.

Hoc itaque libero voluntatis arbitrio genere humano progrediente atque crescente, facta est permixtio, et iniquitate participata quædam utriusque confusio Civitatis. Quod malum a sexu scemineo causam rursus invenit : non quidem illo modo quo ab initio ; non enim cujusquam etiam tunc fallacia seductæ illæ sceminæ persuaserunt peccatum viris : sed ab initio quæ pravis moribus fuerant in terrena Civitate, id est, in terrigenarum societate, amata

¹ Rom. ix, 22, 23.

sunt a filiis Dei¹, civibus scilicet peregrinanti in hoc sæculo alterius Civitatis, propter pulchritudinem corporis. Quod bonum Dei quidem donum est: sed propterea id largitur etiam malis, ne magnum bonum videatur bonis. Deserto itaque magno bono et bonorum proprio lapsus est factus ad bonum minimum, non bonis proprium, sed bonis malisque commune: ac sic filii Dei filiarum hominum amore sunt capti, atque ut eis conjugibus fruerentur, in mores societatis terrigenæ defluerunt, deserta pietate, quam in sancta societate servabant. Sic enim corporis pulchritudo, a Deo quidem factum, sed temporale carnale, infimum bonum, male amatur postposito Deo, æterno, interno, sempiterno bono: quemadmodum justitia deserta et aurum amatur ab avaris, nullo peccato auri, sed hominis. Ita se habet omnis creatura. Cum enim bona sit, et bene potest amari, et male; bene, scilicet ordine custodito; male, ordine perturbato. Quod in laude quadam Cerei breviter versibus dixi:

Hæc tua sunt, bona sunt, quia tu bonus ista creasti.
Nil nostrum est in eis, nisi quod peccamus amantes
Ordine neglecto, pro te, quod conditur abs te.

Creator autem si veraciter ametur, hoc est, si ipse, non aliud pro illo quod non est ipse, ametur, male amari non potest. Nam et amor ipse ordinate amandus est, quo bene amatur quod amandum est, ut sit in nobis virtus qua vivitur bene. Unde mihi videtur, quod definitio brevis et vera virtutis, «Ordo est amoris:» propter quod in sancto Cantico Canticorum cantat sponsa Christi, Civitas Dei, «Ordate in me charitatem².» Hujus igitur charitatis, hoc est, dilectionis et amoris ordine perturbato, Deum filii Dei neglexerunt, et filias hominum dilexerunt. Quibus duobus nominibus satis Civitas utraque discernitur. Neque enim et illi non erant filii hominum per naturam:

¹ Gen. vi, 2. — ² Cant. ii, 4.

sed aliud nomen cœperant habere per gratiam. Nam in eadem Scriptura, ubi dicti sunt dilexisse filias hominum filii Dei, iidem dicti sunt etiam Angeli Dei¹. Unde illos multi putant non homines fuisse, sed Angelos.

CAPUT XXIII.

An credendum sit Angelos substantiæ spiritualis amore speciosarum mulierum captos earumdem inuisse conjugia, ex quibus gigantes sint creati.

I. QUAM quæstionem nos transeunter commemoratam in tertio hujus Operis libro reliquimus insolutam, utrum possint Angeli, cum spiritus sint, corporaliter coire cum sceminis. Scriptum est enim: «Qui facit Angelos suos spiritus²:» id est, eos qui natura spiritus sunt, facit esse Angelos suos, injungendo eis officium nuntiandi. Qui enim græce dicitur ἀγγελος, quod nomen latina declinatione Angelus perhibetur, latina lingua nuntius interpretatur. Sed utrum eorum corpora consequenter adjunxerit, dicendo: «Et ministros suos ignem ardentem³:» an quod charitate tanquam igne spiritali fervere debeant ministri ejus, ambiguum est. Apparuisse tamen hominibus Angelos in talibus corporibus, ut non solum videri, verumetiam tangi possent, eadem verissima Scriptura testatur. Et quoniam creberrima fama est, multique se expertos, vel ab eis, qui experti essent, de quorum fide dubitandum non est, audisse confirmant, Sylvanos, et Faunos, quos vulgo incubos vocant, improbos sæpe extitisse mulieribus, et earum appetisse ac peregisse concubitum; et quosdam dæmones, quos Dusios Galli nuncupant, hanc assidue

¹ Gen. vi, — ² Psal. cii, 4. — ³ Ibid.

immunditiam et tentare et efficere, plures talesque asseverant, ut hoc negare impudentiæ videatur: non hinc aliquid audeo definire, utrum aliqui spiritus elemento aërio corporati, (nam hoc elementum etiam cum agitur flabello, sensu corporis tactuque sentitur,) possint etiam hanc pati libidinem, ut quomodo possunt, sentientibus foeminis misceantur. Dei tamen Angelos sanctos nullo modo illo tempore sic labi potuisse crediderim: nec de his dixisse apostolum Petrum: « Si enim Deus Angelis » peccantibus non pepercit, sed carceribus caliginis in- » feri retrudes tradidit in iudicio puniendos reservari¹: » sed potius de illis, qui primum apostatantes a Deo cum diabolo principe suo ceciderunt, qui primum hominem per invidiam serpentina fraude deiecit, Angelos autem fuisse etiam Dei homines nuncupatos, eadem Scriptura sancta locupletissima testis est. Nam et de Joanne scriptum est: « Ecce mittam Angelum meum ante faciem tuam, » qui præparabit viam tuam². » Et Malachias propheta propria quadam, id est, sibi proprie impertita gratia, dictus est Angelus³.

II. Verum hoc movet quosdam, quod ex illis, qui dicti sunt Angeli Dei, et ex mulieribus, quas amaverunt, non quasi homines generis nostri, sed gigantes legimus esse natos. Quasi verò corpora hominum modum nostrum longe excedentia quod etiam supra commemoravi, non etiam nostris temporibus nata sunt. Nonne ante paucos annos, cum romanæ Urbis, quod a Gothis factum est, appropinquaret excidium, Romæ fuit foemina cum suo patre et sua matre, quæ corpore quodam modo giganteo longe cæteris præmineret? Ad quam visendam mirabilis fiebat usquequaque concursus. Et hoc erat maxime admirationi, quod ambo parentes ejus nec saltem tam longi

¹ 2 Petr. 1, 4. — ² Marc. 1, 2, et Malach. 3, 1. — ³ Id. 1, 7.

homines erant, quam longissimos videre consuevimus. Potuerunt ergo gigantes nasci, et prius quam filii Dei, qui et Angeli Dei dicti sunt, filiabus hominum, hoc est secundum hominem viventium miscerentur; filii scilicet Seth, filiabus Caim. Nam et canonica Scriptura sic loquitur, in quo libro hæc legimus, cujus verba ista sunt: « Et factum est, postquam cœperunt homines » multi fieri super terram, et filia natae sunt illis: vi- » dentes autem Angeli Dei filias hominum, quia bonæ » sunt, sumpserunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant. Et dixit Dominus Deus: Non permanebit Spiritus » meus in hominibus his in æternum, propter quod caro » sunt. Erunt autem dies eorum centum-viginti anni. » Gigantes autem erant super terram in diebus illis: et » post illud cum intrarent filii Dei ad filias hominum, et » generabant sibi, illi erant gigantes, a sæculo homines » nominati¹. » Hæc Libri verba divini satis indicant jam illis diebus fuisse gigantes super terram, quando filii Dei acceperunt uxores filias hominum, cum eas amarent bonas, id est, pulchras. Consuetudo quippe Scripturæ hujus est etiam speciosos corpore, bonos vocare. Sed et postquam hoc factum est, nati sunt gigantes. Sic enim ait: « Gigantes autem erant super terram in diebus illis: » et post illud, cum intrarent filii Dei ad filias hominum. » Ergo et ante in illis diebus, et post illud. Quod autem ait: « Et generabant sibi: » satis ostendit quod prius, antequam sic caderent filii Dei, Deo generabant, non sibi, id est, non dominante libidine coeundi, sed serviente officio propagandi; non familiam fastus sui, sed cives Civitatis Dei: quibus annuntiarent tanquam Angeli Dei, ut ponerent in Deo spem suam, similes illius, qui natus est de Seth², filius resurrectionis, et speravit invocare nomen Do-

¹ Gen. vi, 1-4. — ² Psal. lxxvii, 7.

mini Dei : in qua spe essent cum suis posteris cohæredes æternorum honorum , et sub Deo patre fratres filiorum.

III. Non autem illos ita fuisse Angelos Dei , ut homines non essent, sicut quidam putant, sed homines procul dubio fuisse , Scriptura ipsa sine ulla ambiguitate declarat. Cum enim præmissum esset, quod « Videntes Angeli Dei filias » hominum, quia bonæ sunt, sumpserunt sibi uxores ex » omnibus quas elegerant ; » mox adjunctum est : « Et » dixit Dominus Deus : Non permanebit Spiritus meus in » hominibus his in æternum, propter quod caro sunt. » Spiritu quippe Dei fuerant facti Angeli Dei et filii Dei, sed declinando ad inferiora, homines dicuntur nomine naturæ, non gratiæ ; dicuntur et caro, desertores spiritus et deserendo deserti. Et Septuaginta quidem interpretes et Angelos Dei dixerunt, istos, et filios Dei : quod quidem non omnes codices habent ; nam quidam nisi filios Dei non habent. Aquila autem, quem interpretem Judæi cæteris anteponunt, non angelos Dei, nec filios Dei, sed filios deorum interpretatus est. Utrumque autem verum est. Nam et filii Dei erant, sub quo patre suorum patrum etiam fratres erant ; et filii deorum, quoniam a diis geniti erant, cum quibus et ipsi dii erant, juxta illud Psalmi : « Ego dixi : Dii estis, et filii Excelsi omnes !. » Merito enim creduntur Septuaginta interpretes accepisse propheticum Spiritum, ut si quid ejus auctoritate mutarent, atque aliter quam erat quod interpretabantur dicerent, neque hoc divinitus esse dictum dubitaretur. Quamvis hoc in hebræo esse perhibeatur ambiguum, ut et filii Dei, et filii deorum, possent interpretari.

IV. Omittamus igitur earum scripturarum fabulas, quæ apocryphæ nuncupantur, eo quod earum occultæ origo non claruit patribus, a quibus usque ad nos auc-

¹ Psal. lxxxii, 6, et Joan. x, 34.

toritas veracium Scripturarum certissima et notissima successione pervenit. In his autem apocryphis etsi invenitur aliqua veritas, tamen propter multa falsa nulla est canonica auctoritas. Scripsisse quidem nonnulla divina Enoch illum septimum ab Adam, negare non possumus, cum hoc in Epistola canonica Judas apostolus dicat¹. Sed non frustra non sunt in eo canone Scripturarum, qui servabatur in templo hebræi populi succedentium diligentia sacerdotum, nisi quia ob antiquitatem suspectæ fidei judicata sunt, nec utrum hæc essent quæ ille scripsisset, poterat inveniri, non talibus proferentibus, qui ea per seriem successionis reperirentur rite servasse. Unde illa, quæ sub ejus nomine proferuntur, et continent istas de gigantibus fabulas, quod non habuerint homines patres, recte a prudentibus judicantur non ipsius esse credenda ; sicut multa sub nominibus et aliorum Prophetarum, et recentiora sub nominibus Apostolorum ab hæreticis proferuntur, quæ omnia nomine apocryphorum ab auctoritate canonica diligenti examinatione remota sunt. Igitur secundum Scripturas canonicas hebræas atque christianas, multos gigantes ante diluvium fuisse non dubium est, et hos fuisse cives terrigenæ societatis hominum ; Dei autem filios, qui secundum carnem de Seth propagati sunt, in hanc societatem deserta justitia declinasse. Nec mirandum est, quod etiam de ipsis gigantes nasci potuerunt. Neque enim omnes gigantes, sed magis multi utique tunc fuerunt, quam post diluvium temporibus cæteris. Quos propterea creare placuit Creatori, ut etiam hinc ostenderetur non solum pulchritudines, verumetiam et magnitudines et fortitudines corporum non magnipendendas esse sapienti, qui spiritualibus atque immortalibus longe melioribus atque firmiteribus et bonorum propriis, non bonorum malo-

¹ Judæ 14.

rumque communibus beatificatur bonis. Quam rem alius Propheta commendans ait : « Ibi fuerunt gigantes illi » nominati, qui ab initio fuerunt staturosi, scientes praelium. Non hos elegit Dominus, nec viam scientiæ dedit illis : et interierunt, quia non habuerunt sapientiam, perierunt propter inconsiderantiam¹.

CAPUT XXIV.

Quomodo intelligendum sit, quod eis, qui diluvio perdendi erant, Dominus dixit : Erunt dies eorum centum-viginti anni.

Quod autem dixit Deus : « Erunt dies eorum centum-viginti anni², » non sic accipiendum est, quasi prænuntiatum sit, post hæc homines centum-viginti annos vivendo non transgredi, cum et post diluvium etiam quingentos excessisse inveniamus. Sed intelligendum est hoc Deum dixisse, cum circa finem quingentorum annorum esset Noë, id est, quadringentos-octoginta vitæ annos ageret, quos more suo Scriptura quingentos vocat, nomine totius maximam partem plerumque significans : sexcentesimo quippe anno vitæ Noë, secundo mense factum est diluvium³ : ac sic centum-viginti anni prædicti sunt futuri vitæ hominum periturorum, quibus transactis, diluvio delerentur. Nec frustra creditur sic factum esse diluvium, jam non inventis in terra qui non erant digni tali morte defungi, qua in impios vindicatum est : non quo hic quidquam bonis quandoque morituris tale genus mortis faciat aliquid quod eis possit obesse post mortem. Verumtamen nullus eorum diluvio mortuus est, quos de semine Seth propa-

¹ Baruch. iii, 26-28. — ² Gen. vi, 3. — ³ Id. vii, 11.

gatos sancta Scriptura commemorat. Sic autem divinitus diluvii causa narratur : « Videns, inquit, Dominus Deus, » quia multiplicatæ sunt malitiæ hominum super terram, » et omnis quisque cogitat in corde suo diligenter super » maligna omnes dies : et cogitavit Deus, quia fecit hominem super terram, et recogitavit, et dixit Deus : Delebo » hominem, quem feci, a facie terræ ab homine usque ad » pecus, et a reptilibus usque ad volatilia cœli, quia iratus sum (11), quoniam feci eos¹. »

CAPUT XXV.

De ira Dei, quæ incommutabilem tranquillitatem nulla inflammatione perturbat.

Ira Dei, non perturbatio animi ejus est, sed iudicium quo irrogatur pœna peccato. Cogitatio vero ejus et cogitatio, mutandarum rerum est immutabilis ratio. Neque enim sicut hominem, ita Deum cujusquam facti sui pœnitet, cujus est de omnibus omnino rebus tam fixa sententia, quam certa præscientia. Sed si non utatur Scriptura talibus verbis, non se quodam modo familiariter insinuat omni generi hominum, quibus vult esse consultum, ut et perterreat superbientes, et excitet negligentes, et exerceat quærentes, et alat intelligentes : quod non faceret, si non se prius inclinaret, et quodam modo descenderet ad jacentes. Quod autem etiam interitum omnium animalium terrenorum volatiliumque denuntiat, magnitudinem futuræ cladis effatur ; non animantibus rationis expertibus, tanquam et ipsa peccaverint, minatur exitium.

¹ Gen. vi, 5-7.